

FRA GAMLE DAGER

Har du gamle bilder fra hverdag eller fest i Fosen som du vil dele med våre lesere? Send dem inn til Fosna-Folket, postboks 205, 7129 Brekstad! E-post: terje.dybvik@fosna-folket.no

Tysk visitt på ville veier

ØRLAND: To tyske herrer ved navn Franz Selinger og Martin Teich gjestet i 1983 Ørlandet. Egentlig var det Ørlandet innenfor Sørkappøya på Svalbard de skulle til.

TERJE DYBVIK

terje.dybvik@fosna-folket.no

For Erling Bakken Selnes på Ørlandet ble møtet med Sellinger og Teich noe han minnes godt. Selnes beretter:

Ju-88 og Condor

Franz Selinger og den tyske meteorologen Martin Teich gjestet Ørlandet i august 1983. De hadde som mål å samle opplysninger om de automatiske tyske værstasjonene som ble satt opp fra rundt 1943 og til krigens slutt: WFL. WFL («Wetter Funkgerät-Land» det vil si «værradio land») var Kriegsmarines bidrag til denne meteorologi- og observasjonsstasjonen, mens Luftwaffes stasjon ble betegnet som «krøte» - det vil si «padder».

A
t Teich og Selinger dukket opp her ute i 1983, skyldtes antagelig en misforståelse. Dr. Teich hadde mellomlandet her ute både med Ju-88 og Condor-maskiner under krigen. Dette for å fylle drivstoff da de kom fra blant annet Værnes, og skulle ut i Atlanteren og søke etter konvoier. Samtidig fløy de en form for «sondeoppstigninger» underveis.

Et kart over Spitsbergen brakte bedre informasjon. Det ble fort klarlagt at Ørlandet i en kamprapport de hadde funnet i et Bundes-Archiv i Freiburg/Breisgau, var innenfor Sørkappøya på Svalbard, og slett ikke Ørlandet her ute som dr. Teich først antok.

Lovlig tilgang

En omvisning til blant annet Gneisenaus C-Tårn på Lundahaugen ble ordnet. Det skjedde faktisk ved hjelp av min gamle framhaldsskolelærer Ottar Åstum, som vi tilfeldigvis traff borte ved Austråtteika. Han undret seg vel hvorfor det ble snakket tysk der borte ved treet. Men han ordnet i hvert fall så vi fikk lovlig tilgang til kanontårnet.

Det ble av dr. Teich estimert til «etwa 600 tonnen» - «rundt 600 tonn». De to herrer var tydelig ikke begeistret for at krefter i Bundesland ville forhøre seg om mulighetene for å få demontert kanontårnet og få det flyttet tilbake til Tyskland. De var langt mer opptatt av at penger skulle bevilges til det kommende Luftfartsmuseet i Sinnsheim ved Heidelberg.

Viel turm, bitte!

Jeg husker herr Selinger sto med et enormt teleobjektiv, med herr Teich stående oppe på kanontårnets øverste punkt, spørre: «Viel Teich, und wenig Turm?

GNEISENAU I 1938: Kanontårnet på Lundahaugen var opprinnelig det aktere, C-tårnet, på «Gneisenau». Sammen med de tilsvarende A- og B-tårn var dette hovedartilleriet ombord. «Gneisenau» ble 26/27. februar 1942 bombet av britiske bombefly mens det lå i flytedokk i Kiel. Gnister fra en av bombene antente kruttmagasinet for A-tårnet. Dette førte til at hele kruttforrådet brant opp under en heftig brann. Trykket under dekk ble så stort at A-tårnet ble løftet i sin barbet. For egen maskin gikk «Gneisenau» til Gotenhafen hvor det allerede var planer om ombygging til 38 cm artilleri, men i juni 1942 ble ombyggingen skrinlagt. I krigens slutfase ble «Gneisenau» senket for å blokkere innseilingen til Gotenhafen. Skytset ombord ble demontert og satt opp forskjellige steder på land. A-tårnet ble satt opp som enkeltkanoner i den tyske «Atlanterhavsvollen» ved Hoek van Holland ved utløpet av seilingsleden til Rotterdam. B-tårnet ble montert i et fjellanlegg på Fjell festning på Sotra, vest for Bergen. C-tårnet ble montert på Lundahaugen ved Austrått.

WFL: Wetter-Funkgerät Land, og så kjent som Weather Station Kurt, utstilt ved det canadiske krigsmuseet.

FOTO: WIKIPEDIA

Oder umgekehrt?» - «Mye Teich, og lite tårn - eller motsatt?» Svar fikk han: «Junge, junge, viel turm, bitte!» - «gutt - mye tårn, er du snill!» De hadde en morsom tone seg imellom, det

skilte vel kanskje fem år i alder. Som da tillot herr Teich å betegne herr Selinger, som forøvrig var ganske liten av vekst, som «der Junge» - gutten.

De to herrer var kun impo-

TUSENBEIN: Arado Ar-232 Tausendfüßler (tysk: tusenbein) var den første virkelig moderne transportfly, designet og bygget i et lite antall av det tyske firmaet Arado under andre verdenskrig.

FOTO: WIKIPEDIA

nert over optikken i siktemidlene for Gneisenaus C-tårn: Carl Zeiss fra Jena.

Det tyske ubåtvåpenet

I ettertid har jeg fått vite at samme herr Selinger satt med det største arkivet i privat eie over det tyske ubåtvåpenet. Samt at han blant annet skrev bøker om disse tyske værrettretnings ekspedisjonene i Arktis, og slik strakk sin etterforskning over til Luftwaffe og deres innsatser også.

Da de reiste fra Ørlandet, bar det nordover helt oppover til Bjørnøya med KV Sørfold. Der gjenoppdaget de den ekstyske «Landepiste» ved Grunningen på nordvestsida av øya. Bare to hundre meter østover, lå restene av det i 1954 (?) havarte norske Catalina-flyet, som styrtet der etter å ha avlevert post inne i Adventdalen.

Arado Ar-232

Året etter Teich og Selingers besøk var jeg der borte og tok en titt. Vi, tre mann fra værvarslings Nord-Norge, gravde opp nedgravde, tyske depoter av blant annet maskingeværammunisjon og istykkerrustede håndgranater. Og sporene etter en spesialmaskin, en Arado Ar-

232, som hadde landet der i august 1943. De var fortsatt synlige i gjørma, der de hadde kjørt seg fast.

Maskinen måtte møysommelig graves fri for hand, og daglige besøk fra basen i Banak måtte overfly og droppe utstyr til denne jobben. Hvis man får tak i ei bok som Werner Schwertfeger og medforfatter ingeniør Franz Selinger ga ut på Motor-Buch Verlag i 1982, så finnes der en masse informasjon, pluss en god del fotos fra disse WX-ekspedisjonene som tyskerne gjennomførte.

Dr. Meteorologe Teich

Året etter, i 1984, kom en tysk seilbåtbetsetning på land på Bjørnøya. Den ene ropet høyt da han oppdaget navnetrekket til dr. Teich: «Mensch! Das ist ja dr. Meteorologe Teich, ich hab' ihm vielmals in Z.D.F. als Wetter-Berichter gesehen!» - «Det er meteorolog Teich som jeg mange ganger har sett presenterere værvarslet på Z.D.F.!»

Herr Selinger dukket opp på Bjørnøya både i 1984, og sist i 1985. Vi møttes der oppe, begge gangene.